తీర్పు

నాటిక

చంద్రశేఖరుని వెంకటరమణమూర్తి

గురునాథం యిల్లు. వసారా గది. రెండు మూడు కుర్చీలు తప్ప యింకేమీ వుండవు. గురునాథం కుర్చీలో కూర్చొని పేపరు చదువుతూ వుంటాడు. అతని వయస్సు సుమారు యాభై సంవత్సరాలుంటాయి తల నెరసి వుంటుంది పంచి, చేతుల బనీను ధరించి వుంటాడు

బయట నుంచి రామలింగం వస్తాడు. వయస్సు సల్వభై సంవత్సరాలుంటాయి. పంచి, చొక్కా ధరించి వుంటాడు. కాళ్ళకు చెప్పులుంటాయి

రామ: (వచ్చి) "ఈళ్ళో పెళ్ళయితే నక్కలకి హడావుడి అంట. అలా వుంది

గురు: ఏమిటోయ్?

రామ: యింకేముంది. భావనారాయణ గారికి మళ్ళీ పీటాప్పించిందట. ఆయన ముఖ వాళ్ళు యింటింటా తిరిగి పేరంటాలికి బొట్టు పెట్టి చెప్పినట్టు చెబుతున్నాడు

గురు: ఎవరెవరేం?

రామ: యింకెవరు? వున్నాడు గా ఆయన నమ్మినబంటులు తిల్లాలో పేరు మోసిన పెద్ద కంట్రాక్టరు సత్యనారాయణ. ఆయన వల్ల కొడుక్కి, కూతురికి ఉద్యోగాలు సంపాదించుకున్న పరంధామయ్య పిచ్చియ్య యింకా వున్నారు అమాంబాయతు వాళ్ళంతా.

గురు: ఇంకేమి భావనారాయణగారు లేరా?

రామ: లేకేం. వున్నారు...వీళ్ళు చూపు లేదుగానీ గురునాథం బాబా: వాళ్ళను ఎట్టుకోవడానికి వగ్గాలు లేవనుకో. లేదూల్లా గంతులేస్తున్నారు. ఎవరుకలూ ఎదుగులూ చూస్తూంటే తారతమ్య గణాలాడుతు గుడ్డు కొస్తున్నారనుకో.

గురు: ఆయనవల్ల పైపావరక సంపాదించుకున్న వాళ్ళకు పండడి కాకపోతే వీళ్ళూ నాకూ వుంటుందా?

రామ: పేరొకడిది, పూరొకడిది, అడ్డమైన గడ్డికరిచి ఓట్లు వెయించేవి మనం. పట్టం గడుపుకొనేది వాళ్ళు.

గురు: పోనీలేరా: గరికతిన్న గాడిద చెడుతుందా? గరిక చెడుతుందా?

రామ: యిట్టాంటి రకాలన్నీ "ఓడదాటే వరకు ఓడమల్లన్నా. ఓడదాటనివ్వాక బోడి మల్లన్నా" అని తొంబ చెయ్యి చూపిస్తారు వద్దు ఇక్కడ మొరొ అని నెత్తి నోరు కొట్టుకున్నా, వినిపించుకుంటేగా?

గురు: ఓరేయ్: యిల్లు అలగ్గానే వంకుగ కాదురా. దేనికయోగ ఏమయం రాకుండా తోతుందా? ?

రామ: విశమెంతో విటూ మెంతో గాని గురునాథంబాబా: భావనారాయణగారు ఎమ్. ఎల్. ఏ.గా అయ్యాక రెండు మూడు లక్షలు పైగా పంపాదించాడంట

గురు: యిన్నీ నీకెలా తెలుసురా,

రామ: వాళ్ళ వాళ్ళే అనుకుంటున్నారు. అన్ను రూట్లు వల్ల. ఉద్యోగం లిప్పిస్తానని లంచాలు పుచ్చుకోవీ. కంట్రాక్టర్లకి పెద్ద పెద్ద పనులు యిప్పించీ బాగానే సంపాదించుకున్నాడని అంటారు.

"గురు: నిన్న లేందే పొగ రాజుదులే"

రామ: పైకి పెద్ద దేశభక్తుల్లా. ఎవరా పేపరుల్లా మాట్లాడుతారు. "పిప్పేని త్రిరంగా పీటలూ దూరెవి దొమ్మరగుడిసెలూ!

గురు: వాళ్ళసేవా రోజులు. నీకికి నిజాయితీకి దోట లేదు

రామ: 'నూరు గొడ్లనుతిన్న రాబందు ఒక్క వాలితానతో సరా' ఏదో ఒక రోజు రాకుండా పోతుందా, ఏం?

గురు: అంతేలే.

రామ: ఈసారినుట్టుకు నీవు మళ్ళీ తల వందాలా?...—

గురు: ఈసారి నా దిగ్గర ఆ నవ్వులేం పుడకపులే ఏం మొం పెటుకొని నన్ను ఆడుగుతారు: అడిగితేవుంది నా సామిరంగా దుమ్మ దులిపినట్టు దులిపి పారేస్యూమా.

రామ: అంతే. అలాగట్టిగా బుద్ధి చెప్పవలసిందే

గురు: చూస్తావుగా:

(వేణు ప్రవేశం. వయస్సు యిరవై అయిదు సంవత్సరాలుంటాయి తెల్లని పైజామా, చుడి ధరించి వుంటాడు. చతికి తినుబాచీ: కాళ్ళకు చెప్పులూ వుంటాయి)

వేణు: (ప్రవేశించి) గురునాథం మామా, నేను యింకా రాలేదా:

గురు: లేదురా:

వేణు: నిన్న సాయంత్రానికే వచ్చేస్తా నన్నాడు:

గురు: నాతో కూడా అలానే అన్నాడు మరి ఎందుకు రాలేదో.

రామ: ఎక్కడికి తెళ్ళాడేం:

గురు: కాకినాడలో ఏదో ఇంటర్వ్యూ వుందని వెళ్ళాడు.

రామ: నీకు పట్టినవిద్యా, ఆడికి పట్టిన విద్యా. ఉద్యోగాలు వనబోటివాళ్ళకు దక్కుకాయనేనా తిరగటం: దాటకెన్ని రికమండేషన్లు, ఎంత కమీషను...—

వేణు: అడేమిటి: బాబాయ్: గురునాథం మామ కరికమండేషన్లే తక్కువా: అవన్నీ ఎవరు, శ్రీ కృష్ణ భగవాన్డులా అల్లి: దాలా ఆడుకోవడానికి మన ఎమ్. ఎల్. ఏ. భావనారాయణగారు వున్నారాయే.

గురు: ఆఁ అంతా అడే. మనలాంటి వాళ్ళకు రికమండేషను చెయ్యలేదనే ఆయనకి చింత: వెనకటికి తిల్లా పరిషత్తులో ఉద్యోగానికి అంతా చేశాడు. ఇక దీనికి చెయ్యలేకోతాడు:

రామ: నువ్వేదో ఒళ్ళంతా కాల్చుకున్నావు. ఆయన్ని కూడా కాల్చుకోమన్నావా: ఆయన అళ్ళందరుళ్ళని విడిచి ఎన్నికలో కలసిన ఆ తిమ్మయ్య మాతాబాళ్ళు ఎన్నెన్ని ప్రయత్నాలు చేసారనుకున్నారు ఢిల్లీ నుండి హైదరాబాద్, హైదరాబాదు నుండి ఢిల్లీ తెగ తిరిగి రనుకోండి, ఈ అవకాశాలు అటలు సాగుతాయా?...

వేణు: అయినా మీరు సాగనివ్వరా?

విశ్వ: ఢిల్లీ నాయకులకిమాత్రం తెలియదటండీ: ఎవరు ప్రజా సేవకులో. నిజాయితీ పరులో...

వేణు. వాళ్ళకేం తెలుసండీ: వాటిని గురించి ప్రజల వడిగితే చెబుతారు.

విశ్వ: ఆ అక్కడ మన మాజీ ముఖ్యమంత్రిగారు లేరటండీ: భావనారాయణగారి మంచిచెడలు వారికి బాగా తెలుసు.

వేణు అవు నవును ఆయన మంచీ చెడ్డలు కూడా ఢిల్లీలో నాయకులకి, యిక్కడి ప్రజలకి బాగా తెలుసు.

విశ్వ: ఏది ఏమైనా నీటు మన భావనారాయణగారికే యివ్వాలని గట్టిగా వాదించి నిండితేటు భావాలు తలిగిన ఆ తిమ్మయ్య ముఠావాళ్ళ అటుల కట్టిలి ఈ నీటు మన భావనారాయణగారికి యిప్పించాడు

రామ: "వద్దంచేవాడు మనవాడైతే తక్కడ ఇంతిని కూర్చున్నా సర్వాలేదనీ వూరికే అంటాగా?

భావ: ఈ నీటు నాకొచ్చేసరికి దాపు తప్పి కష్టం లొడుయనంతవని అయింది. ఢిల్లీ నుండి తిరిగివస్తూ తిరుపతికెళ్ళి ఏడుకొండలవాడి దర్శనం చేసుకువచ్చా.

వేణు: ఎటుబోయి ఎటు వస్తుందో అని ముందుగానే గొరిగించుకొచ్చారన్నమాట.

విశ్వ: భావనారాయణగారు మనవియో జకవర్గానికి చేసిన సేవ మీకు తెలియనది కాదు.

గురు: తెలియకేం బాగా తెలుసు:

భావ: ఈసారి కూడా మీరు నా గెలుపు కోసం గతంలో లాగానే నడుంగట్టి పని చెయ్యాలని మనని చేస్తున్నాను.

గురు: తమిందండి: అంత ఓపిక నాకు లేదు. యిప్పుడు నామాట వినేవాళ్ళు కూడా ఎవ్వరూ లేరు

విశ్వ: ఏమిటి: మీ మాట వినేవాళ్ళు ఎవ్వరూ లేరా

రామ: ఎలావుంటారండీ: చెప్పడానికి మాత్రేనా వుండాగి

భావ: ఏం:

వేణు: ఏముందండీ: రోజులన్నీ మనవి కావు కాలం మారుతూంది. ప్రజలు చైతన్యవంతులవుతున్నారు మనం ఎలా చెబితే అలా వినడానికి వాళ్ళు గొర్రెలు కాదు.

విశ్వ: భావనారాయణగారు ప్రజలకు చేసిన అపకారం ఏమిటి

వేణు ప్రజలంటేమీరు, పరంధామయ్యా పిచ్చియ్యగార్లు కాదు.....

రామ: అయినా పండుగరోజుల్లో అత్తవారిళ్ళకు అల్లుళ్ళు వచ్చినట్టు ఎలక్షన్లు వచ్చేసరికి మొఖాలు చూసి స్తే పరిశోధుంటా: ఈ అయిదేళ్ళల్లో ముఖ్యులకు మూడుసార్లయినా ఈయన మొఖం చూడబేదాయే. ఓట్లు వెయ్యమని ఎలా చెబుతాం?

విశ్వ: భావనారాయణగారు మన నియోజకవర్గానికి కొంత సేవ చేశారు. ప్రజల్లో నిస్వార్థపరుడని, నిజాయితీగల వ్యక్తని. నిరంతరం ప్రజా సేవకుడని పేరు సంపాదించుకున్నారు. అందుకన్నా యింకేంకావాలి:

రామ: ఊరికేం అంత పేరుంటే ఈ దేవుళాటలన్నీ ఎందుకు:

గురు: ప్రజలే కళ్ళు మూసుకొని ఓట్లేస్తారు.

వేణు: ఓట్ల కోసం పంచ ముందుకు వచ్చినప్పుడే ప్రజా సేవ గుర్తుకొస్తుందనుకుంటాను ప్రజలకో ఎలాంటి సంబంధాలు లేవు: నాయకులు పదే పదే ప్రజాసేవ ప్రజాసేవ ఏమిటి: మచ్చుకి ఒక్కటి చెప్పమనండి చూద్దాం ఉద్యోగస్తుల్ని బదిలీలు చేయించడం, బదిలీలని జీతాలతో యాత్రలు అనుభవిస్తున్న కార్మికులు, ప్రభుత్వ ఉద్యోగస్తులు తమ న్యాయమైన హక్కుల కోసం పోరాడుతుంటే వాళ్ళకు వెన్నుపోటు పొడవటం భూమిలేని పేదలు భూముల కోసం అందాదుకోవడానికి దారెడు నేల కోసం పోరాడుతుంటే అరెస్టులు చేయించి, జైళ్ళకు పంపించడం, యిదంతా ప్రజా సేవేనంటారా?

భావ: కమ్యూనిస్టుల మాయల్లో పడి ప్రజలు తప్పుదారిని పడుతున్నారని...

వేణు: ప్రజా పోరాటాల్ని నిలుపజాలంతో అణచివేయడానికి కంకణం కట్టుకున్నారన్న మాట. కమ్యూనిస్టులకాదుపాలకులు చేసినప్పటికీ అది న్యాయమైన పోరాటం అంటారా? కాదా? చెప్పండి భావనారాయణగారూ: ఇదేనా మీరుచేసిన ప్రజాసేవ, ఎన్నికల ముందు ప్రజలకిచ్చిన వాగ్దానా లేమయ్యాయ్: పేద ప్రజల హక్కులకోసం పోరాడుతానని, ప్రజలకు స్వర్గలోక సౌభాగ్యం సృష్టిస్తానని కల్లబొల్లి మాటలు చెప్పారు. చివరకు కలవారి స్వార్థ ప్రయోజనాలకు మీ పదవిని బలికితం చేశారు.

భావ: అబద్ధం:

వేణు: ఏది అబద్ధం: బస్సురూట్ల వల్ల లక్షల సంపాదించడం అబద్ధమా: మీ బంధువులకు పర్మిట్లుయిప్పించడ ంఅబద్ధమా, మీ చుట్టూ భజన చేసుకుంటూ తిరిగే హంగురాయిళ్ళకుఉద్యోగాలుకట్టబెట్టడం అబద్ధమా, ఏది అబద్ధం

భావ: అంతా అబద్ధమే: యిది ప్రతి కక్షలు నాపై పనికట్టుకొని చేస్తున్న దుష్ప్రచారం.

విశ్వ: మన భావనారాయణగారి సంగతి తెలుసున్నవాళ్ళెవరూ అలా అనుకోరు,

వేణు: ఎవరికళ్ళయినా తప్పవచ్చుగానీ లోకంకళ్ళు మాత్రం కప్పలేం. యిది జగమెరిగిన సత్యం. నిజం నిప్పురవ్వలాంటిది. ప్రతినిషిషీ చేసే పాపాలను ఇప్పుడల్లా చెలరేగి దహించి పారేస్తుంది. మనుషులు అలా చనలు ఎల్లకాలం ఒక్కలా వుండవు. ఏదో నాటికి అంతరాత్మ ఎదురు తిరిగి అంతకాలం మనిషి చేసిన పాడు పనులకు సంజాయిషీ అడుగుతుంది. ఎందరెందరో మాయలు ఏదో నాటికి దాని ముంగు తలవంచి సత్యాన్ని ఒప్పుకోక తప్పదు. మాము ప్రజలకు చేసిన మోసం, దగా, ద్రోహాలకు ప్రజల ముందుకు వచ్చి క్షమార్పణ కోరుకోవలసిందే.

భావ: సరే: జరిగిందేదో జరిగిపోయింది గతంగా స్తి. మీరంతా మనసులో ఎలాంటి అరమరికలు లేకుండా నా విజయానికి, కాదు కాం గెసు విజయానికి. అవిరళ కృషి చేయవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

వేణు: అసంభవం. దానుల తప్పులు దండాలతో సరిపెట్టుకొంటే సరిపోదు. ముందు మీరు చేసిన తప్పుదాలకు ప్రజల ముందుకు వెళ్ళి క్షమాపణ కోరుకోండి

విశ్వ: అలా పంతాలు పట్టింపులకి పోయి అనాదిగా కాంగ్రెసు గెలుస్తున్న సీటు కమ్యూనిస్టులకు కట్టబెడ్తామా:

వేణు: ప్రజల కోసం ముందుకు వచ్చే ఎవ్వరికి గెలిపించడానికైనా వెనుదీయం.

రామ: "వల్లకొచ్చి ముంతదాచడ మెందుకు:" మేము సుబ్బారావుని గెలిపించడంకోసం పని చేస్తాం.

భావ: ఎవరూ: ఆ కమ్యూనిసు సుబ్బారావా:

గురు: అవును

విశ్వ: ఇంతకన్నా అవమానకరం యింకొకటి వుందా:

వేణు: ఏం:

భావ: కమ్యూనిస్టులు దేశానికి పీడ పుడుగు ల్లాంటివాళ్ళు

వేణు: అవి పాతకాలపు అభాండాలు. ఎవరినైనా ఒక్కసారి మోసం చెయ్యగల మేమోగానీ ఎల్లకాలం చెయ్యలేము. ఎవరు పీడపుడుగులో. దేశ, దేశాలో ప్రజలకు బాగాతెలుసు, దేశ పురోగతిలో కమ్యూనిస్టులు చూపించిన దారవూ దేశ భక్తిని ప్రజలు మరచిపోరేమ. మీ పీడమైన ప్రచారానికి ప్రజలే తగిన గుణపాఠం వెప్పుతారు.

భావ: కాంగ్రెస్ మహాసంస్థ, ప్రజలకు స్వరాజ్యాన్ని తెచ్చిపెట్టింది.

వేణు: చెట్టు పేరు చెప్పుకొని కాయ అమ్ముకోవడం మీకు బాగా అలవాటైంది పాతికేండ్ల స్వరాజ్యంలో మనం సాధించిన పురోగతి ఏమిటి: మన స్వరాజ్యం రామరాజ్యమని ప్రజలు సుఖితంగా సౌభాగ్యవంతులుగా తులతూగవచ్చని ఎన్నో కలలు కన్నారు. ఆశలు పెట్టుకున్నారు. ఆ ఆశలన్నీ అడియాసలయ్యాయి. మనల్ని నమ్ముకున్న ప్రజలు ముళ్ళ పాన్పు పైన నిద్ర పోతున్నారు. దుర్భరజీవితాల్ని అనుభవిస్తున్నారు. ఏ మూల చూచినా ఆకలి కేకలు. అన్నార్తుల ఆక్రందనాలు. ఆహారం లేక రోగ పీడితులై వున్న జనానికి వైద్యసౌకర్యం లేదు. దారిద్ర్యాన్ని రూపుమాపామా: నిరుద్యోగాన్ని నిర్మూలించామా: భూములేని పేదలకు భూములు పంచామా: నానాటికీ చుక్కలంటుతున్న ధరలను అదుపులో పెట్టగలిగామా: ప్రజలను పన్నుల భారం నుండి విప్పించగలిగామా: చెప్పండి: భావనారాయణగారూ: ఇదేనా మనం సాధించిన ప్రగతి: ధనవంతులు మరింత ధనవంతులయ్యారు. పేదలు మరింత పేదలయ్యారు. మన స్వరాజ్యం మేడివందు. మన ప్రతుకులు రాతవుందులా తయారయ్యాయి ఏం చూసి జనాన్ని ఓట్లడ్యాయింటారు

భావ: మన భారత ప్రధాని ఇందిరా గాంధీ నాయకత్వాన దేశం ఎంతో పురోభివృద్ధి సాధిస్తున్నది. ఆమె ముఖంచూసి ఓట్లెయ్యండి

వేణు: ఏం: మీ మొఖం బాగాకుదిరిందా ఆమె మొఖంచూసి ఓట్లు వెయ్యడానికి: ఫలానా మంచిని చేసాను ఓట్లివ్వండి: అని ప్రజల ముందుకు వచ్చి అడిగే ధైర్యంలేక ఇందిరమ్మ మొఖం చూసి ఓట్లివ్వమంటున్నారంటే మీ బలహీనతను ప్రజలు అర్థంచేసుకోలేరని అనుకోవద్దు, మీరు అడే రాజకీయ తదరంగంలో ప్రజలను పావుల్లా ఉపయోగించుకోవాలని అనుకుంటున్నారేమో: ఆ అటలు పాచిక, ఒకరి మొఖాలుచూసి ఓట్లేసే రోజులుపోయాయి ప్రజలు చైతన్యవంతులవుతున్నారు. మీ అన్యాయాలకు అక్రమాలకు సమాధి కట్టే రోజు సమీపించాయి.

భావ ఏతో నాకేంటి: (గురునాథాన్ని వుద్దేశించి) ఏమండీ: గురునాథంగారూ: మీ ఓటెవరికి:

గురు: మాతోపాటు కష్టాల్ని సుఖాల్ని పంచుకొని మా కన్నివిధాలా చేదోడు వాదోడుగా వుండే పేద ప్రజల ప్రతినిధికే మా ఓటు

రామ: నిరంతరం ప్రజలకోసం పాటుపడి మమ్మల్ని ముక్కి కూపాలమంచి బయటకీడ్చే పేద ప్రజల పెన్నిధికే మా ఓటు.

వేణు: పరామర్శలో పేరుకుపోయిన మక్కువను కూకటివేళ్ళతో పెళ్ళగించి ప్రజలను అభ్యుదయ మార్గాన నడిపించిన నవసమాజ నిర్మాణంకోసం పాటుపడే నిస్వార్థపరుడు, నిజాయితీగల మనిషికే మా ఓటు.

భావ: సరే: (తన తూ వెళ్ళిపోతాడు)

వేణు: (ప్రజలనుద్దేశించి) మళ్ళీ మళ్ళీ మోసపోకండి. ఓటు మన జీవితానికి గీటురాయి లాంటిది. బూటకపుమాటలతో బురకాయల్ని కూడా మీ దగ్గరకు వస్తారు. భూమిలేని పేదలకు తెస్తారు. మీ కష్టాల్ని గట్టెక్కిస్తామని కల్లబొల్లి మాటలు వల్లిస్తారు. వాళ్ళ తెచ్చేది పోలీసులు కాదు. కోటిలింగం, కాంగ్రెసు మహా సంస్థ పేదల పాలిట కల్పతరువని కాకమ్మ కథలు చెబుతారు. ఈనాడు కాంగ్రెసు ప్రక్షిప్త కవం లాంటిది. మనల్ని మన సంపదల్ని విలువుదోపిడీ చేసి, మన రక్తమాంసాల్ని రాక్షసుల్లా భక్షించే దోపిడీ మూకలన్నీ చేరి వున్నాయిందులో. ఇదిరాజ్యం కాదు. రాక్షసుల రాజ్యం. రాక్షస రాజ్యం. ఈ రాక్షస రాజ్యాన్ని పర్యూలించి, పేదల రాజ్యాన్ని స్థాపించుకోవలసిన బాధ్యత మీ చేతిలో వుంది యిది కాంగ్రెసు, కమ్యూనిస్టులమధ్య జరిగే పోటీ కాదు, మీ కమ్మని బ్రతుకులకోసం పోటీ. న్యాయానికి అన్యాయానికి మధ్య జరిగే పోరాటం, ధర్మానికీ, అధర్మానికి మధ్య జరిగే యుద్ధం, సత్యానికి అసత్యానికి మధ్య జరిగే సంగ్రామం కేవలం రెండు మధ్య సంఘర్షణ. ఈధర్మ యుద్ధములో విజయులై విజయోధరా (మోగిస్తూ, పీడిత ప్రజల రాజ్య స్థాపనకై నీడల్లా ఓటు గా మీ దర్మాన్ని నిర్వహించండి అనిపిలి పలుకు, స్వార్థపరుల కుటుంబాన్ని భగ్నం చేయడానికి ముందుకు రండి: నిరంతర ప్రజా సేవకులు. పీడిత ప్రజల హక్కులకై పోరాడే కమ్యూనిస్టు అభ్యర్థుల్ని గెలిపించండి:

కమ్యూనిస్టు అభ్యర్థులకే మీ ఓట్లు వెయ్యాలి:

కంకణాడవరి గుర్తుపై మీ ఓటు ముద్ర వెయ్యండి

కమ్యూనిస్టుపార్టి-జిందాబాద్,

(దిక్కులు పిక్కటిల్లే నినాదాలు)

—తెర—

సాహితీ స్రవంతి

లేక భానిక

దండగోళ్లు

సర్వజిత్

దండ,
కలువెత్తుదండ
అన్నీ గులాబీలతో కూర్చినదండ
బాలా బరీదైనదండ అందమైనదండ,
అక్కడిక్కడి తెల్లగులాబీలున్నాయి
మధ్యకూడా వుంది.

అతను పట్టుకొస్తున్నాడు. ఆ తాను బాహాటాలు, పుంగరాలజాబులు, కాలంపైన పాంటు భాగం తిక్షణంగా వుండే కళ్ళు-ముఖం గంభీరంగావుంది. బుద్ధి అద్దకు పైజామా లాల్చీ వేసారు. ఎడంచేతికి రిస్టువాచీ, కుడిచేతికి రెండు వేళ్ళకి వుంగరాలు, పెద్ద సిటీలో కొన్న బహుఫేషన్ చెప్పులు: హాయిగా నడుస్తున్నాడు.

అతను వేదికమీద్కు: వేదికమీది పెద్ద మనుష్యులంతా ఒక్కుమారుగా అతన్ని, అంతకంటే ఎక్కువగా అతని దండనీ చూశారు.

ఆ పెద్ద మనుష్యుల్లో ముఖ్యులు ఇద్దరు ఎంతుకున్నారు. ఒకరు పెద్ద మంత్రిగారు రెండవవారు చిన్న(ఉప)మంత్రిగారు. మరొక కాంతారావ్వి కూడా వేదికమీదుంటారు. అక్కడి మహిళామండలికి అధ్యక్షురాలు. ఇంకా తరిగర మహిళాసంఘాలకు ఇలా స్త్రీ జనోద్ధరణకి పాటుపడే పెద్ద మహిళ, ఇంకా పెద్ద మంత్రిగారికి కావాల్సిన మనిషి. రాజకీయం గురించి ఏమీ తెలియకపోయినా మంత్రిగార్ని బట్టి అనికి పెద్ద పీటు సభలో ఇస్తుంటారు.

అంతా చూసారా దండ మనిషి, 'ఎంత బాగుంది దండ!' అలా కారిక్కుల మనస్సులో మెచ్చుకోలు కళ్ళకి, అప్పి పెదవుల మీదికి దొర్లింది. చిరునవ్వులు చిలుకుతున్నాడు.

'ఆ దండ ఆయనకేవేస్తాడు' ఉపమంత్రిగారు లోలోన విసుక్కున్నాడు. పెద్దమంత్రిగారివదనిని తిలుకున్నాడు.

"నాపలుకుండగిగల ఎరియా ఇక్కడ ఆ దండ మరొకళ్ళకి వేస్తాడాలని... ఇహలేనేంటే ఇక్కడి ప్రజలకెంత గౌరవం కాకపోతే నాకు ఉపమంత్రికాగలఅవకాశం ఇస్తారు అట్టి ఆ దండ నాకే వేస్తాడు"

అంటూ చిన్న మంత్రిగారి మనస్సులో ఆశ తనలు సాగుతున్నాయి.

కాంతంగారు కిగంత పెద్దమంత్రిగార్ని చూసారు. ఆ చూపులవెనుకవున్న విగూఢ రహస్యం అర్థమయింది. పెద్దమంత్రిగారికి 'దండకోసమేనా: దాలాబాగుంది కదూ' కళ్ళతోనే అడిగారు.

"ఆఁ దాలాబాగుంది" కళ్ళతో సమాధానం ఇస్తూముసిముసి నవ్వులతో చూసిందావిడ.

అవిడకాదండకావాలి అనంగతి పెద్ద మంత్రిగార్కితెలుసు. అర్థం చేసుకున్నారు.

ధీమాగా కూర్చున్నాడు. తను పెద్ద పదవిలో వున్న మంత్రికదా: ఆలాంటప్పుడు తనను కాదని ఇంకెవర్ని ఆ దండతో అలంకరిస్తాడు

'ఇంకెందు కాలస్యం... రా వెయ్యి:' దండ మనిషి దగ్గరకి సమీపించడంతో కుతూహలం ఎక్కువైంది పెద్ద మంత్రిగార్కి.

ఆయన ఊగిసలాట చూస్తున్న చిన్న మంత్రిగారు కొద్దిగా కలిందాడు.

'చీడి దుంపతెగ ఈ దండమీద మనసు పడిందా వీడికి ఎదో ఓ రాజకీ అవకతవకలు చేసి బడిక్కు తెగ మేశాడు. ఈ దండమీద కూడా కన్ను లేసే...' చిన్న మంత్రిగారిలో ఆలోచనలు గుప్పుమన్నాయి.

'రూపాయుంటే మన లాంటి ఒక గుడిశ కడుపు నిండుద్ది ఇల్లు నూడెహ రూపాయలూపాయలు దండ లక పోసేత్తున్నాడు. ఇంతకీ ఈ దండెవరికే తరంబన్?'

'ఎవరికేటి...పెద్దోరికే... ఆయన ఢిల్లీ వడిసు'

'ఆడు ఏనేవాడం కనట్టలేదురా'

'వాడికి తై ఎంటలిద్దూ'

ప్రేక్షకుల్లో గుసగుసలు.

క్షణాలు గడుస్తున్నాయి, కాంతంగారిలో ఆత్రుత అధికమయ్యింది

మంత్రులిద్దరూ ఒకరినొకరు చూసుకుని బలవంతపు చిర్నవ్వులు చిందుతున్నారు. పెదవులమీద

ఆ చూపుల్లో 'ఏకాంతాకా'అన్నప్రశ్నలూ వున్నాయి.

ఆ మనిషి మరీ దగ్గరికివచ్చేసరికి పెద్ద మంత్రిగారు ఓటరు బట్టతల చేతితో రాసుకొని, కందువా సరిపేసుకుని ముందుకు వంగారు దండలేస్తాడని తీరిగా. కానీఅనుకోని అక్కడో క్షణం ఆగి ముందుకి పోయాడు. పెద్ద మంత్రి గార్కి కోపం వచ్చింది. అవమానం అనిపించింది.

ఖాలిగొరిపే కాంతం చూపులు. ఊపిరి బిగబట్టిన ప్రేక్షకులు అన్నీ అనను తినేస్తున్నట్లనిపించాయి

తప్పట్లు తరిచేద్దామని ఎత్తిన పెద్ద మంత్రిగారి అనుచరవర్గం చేతులు అలానే వుంచేశారు అవూపిలో అవుకోలేని రెండు మూడు చేతులు తప్పట్లు తరిచాయి కాని పెద్దమంత్రిగారి మెడలో దండ పడలేదు

'ఎంత పొగరు: పెద్దమంత్రిని...సాక్షాత్తు ఒక రాజకి అదివతిని పిలిగటుకుని ఢిల్లి నుంచి వచ్చినవాణ్ణి. నన్ను కాదని... ఆ దండ నాకు వెయ్యకుండా...కాంతం... ఆ దండ అమ్ముర్గాడుడు నాకేమ్మలేదు. అయినా...నన్ను కక్షకుడికి చెయ్యాలంటే... కళ్ళకోడే కావ్సిన మనిషి కాంతంగార్కి. ఏన మూగవాడ తిల్పుకొని విడని పెదవుల మీద మరింత అలంకరంగా చిరునవ్వు పులుముకునేందుకు కతంచాల ప్రయత్నం చేసు పెద్దమంత్రిగాడు

ఆలస్యాన్ని సీటు కాంతంగారిది అనికి కాస్త మనసూగింది ఆదండ తన మెడలో కాని పేస్తాడేమోనని.

అక్కడికూడా ఓక్షణం ఆగి అనిన్ని ఒక చిరునవ్వుతో పలుకరించి ఇంకా ముందుకు సాగిపోయాడా ఆదండతనకు

ఓటర్లాన్నోడ్డా...సాక్షాత్ మహాలక్ష్మిని భరించ్రీ...నన్ను కాదని...ఇంకా ఇలాంటివే అనేక బూతులు అనిపి మనసులో పెల్లుబికాయికాని సభ్యత అనే పెదవ మోత మాటం నోరు మెదపనియ్యక పోవడంతో ఎడవలేక నవ్వింది.

'పిచ్చిదోళ్ళుంటారేదవలగున్నాడే నన్ను కాదని, ... కాంతాన్ని కాదని ... ఇంకా ముందుకి పోతున్నాడు:...అంటే...వాడికే ...ఏమిటి చిన్నమంత్రిగాడికి తన్నకాదని, అందమైన విలువైన్న గులాబి దండ వెయ్యడమా: ఏమిటి మోసం: పిచ్చివాడా మన వర్గంకాదు. ఆ చిన్నమంత్రిగాడివన్నమే'

అలోతనలు పెద్ద మంత్రిగార్ని సతమతం చేస్తున్నాయి

అంతసేపే అయ్యింది:

వాడా దండ చిన్న మంత్రికారి మెళ్ళో వేసేశాడు ఆయన కాలూకు మనుష్యులు అ మనుష్యులు కాలూకు మనుష్యులు తప్పట్లు కొట్టేశారు. పెద్ద మంత్రిగారి మనుష్యులుటక్కిన్ ఏడ్చునే నవ్వుగా (కదర్చిం దాడు.

ఆమాంతం చిన్నప్పుడు చదువుకున్న పుస్తక విమానం గుర్తొచ్చింది చిన్న మంత్రిగార్కి. అది ఎక్కి ఎంచక్కా చుట్టి వచ్చినట్టు ఫీలయ్యాడాయన, పెద్ద మంత్రిని కాదని తనకి అంత పెద్ద గులాబీ దండ జీర్దైన దండ (తన వర్గంవాళ్ళే అయినా, వేసి సన్మానించినందుకు చెప్పలేని ఆనందంలో మునిగిపోయాడు.

పీకు గారిపోయిన పెద్ద మంత్రిగార్ని వి రాశ పడ్డ కాంతంగార్ని చూసి చిన్న మంత్రి కిపిక్కిన నవ్వాడు. ఏవ్వలేక కృతి కలిపాడిద్దరూ

'అలాగే నవ్వ, మీద చెప్పింది కెర్చింది. దండ గురించే కదూ: పెద్ద మంత్రిగారి చూపుల భావాలు సూక్ష్మంగా గ్రహించిన కలక్టరీ తిరిగి కళ్ళ తోనే సమాధానం ఇచ్చాడు.

ఉపన్యాసాలు వగైరా తంతులతో సభ పూర్తయ్యింది

ఓటరులు వెళ్ళి పోయారు. ప్రేక్షకుల్లు, వాళ్ళు వీళ్ళు మంత్రులని చుట్టేసే వాళ్ళ నుంచి తప్పించుకుని ఇవతల ఎదే వరికి ఆ గంట సమయాన్ని గడిపిపోయింది.

పెద్ద మంత్రి గారు కారులో కూర్చుంటూ అర్థవంతంగా కలక్టరీని చూశారు.

చిరునవ్వు నవ్వాడు

"అమ్మగారు....." తీసు కెళ్ళారని మిగిలిన మాట బుర ఆడిస్తూ చెప్పాడు. కలక్ష అన్నట్లు బుర ఆటించి కారు పోనిమ్మన్నాడు పెద్ద మంత్రిగారు డ్రైవర్కి.

చిన్న మంత్రిగారు తన అమరటంతో మాత్రపటిస్తున్న సమయంలో దండని తన కారులో వేసుకుని తల్లగా తక్కాపోయాడు కాంతంగారు.

దండ చేజారిపోయినందుకు అయ్యగారే మంటారో అనుకుంటూ కారు నమీపించిన చిన్న మంత్రిగారి కలక్టరీ అయినతో నవ్వుతగా అన్నాడు:

"అయ్యా దండ..."

"ఆఁ .. బాల్లే వదు: చేసావ్ నిర్వాకం" విసుక్కున్నాడు చిన్న మంత్రిగారు.

'ప్రజలు అభిమానించి పెద్ద మంత్రిని కాదని వేసిన దండ అనిడ పట్టుకుపోయిందట దాన్ని ఎంత జాగ్రత్తగా దాచాలి:' కలక్టరీ మీద కోపం కాదు దోషిలా చూసింది పోనీ అన్నాడు విసుగ్గా డ్రైవర్తో.

పెద్దమంత్రిగారికాడు వెనుకవున్నమంత్రిగారి కాడు, ఆ వెనుక తదితర కార్యకర్తల కార్లు వదివదిహేసు వెళ్ళాక అదుమ్మలోంచి బయటకొచ్చి ఇద్దరు దులుపుకుని ప్రయాణ తిరి కర్రవేసి చెత్తగెంబుతూ అన్నాడు పేలిగాడు ప్రక్కవాడితో

'దండి తతంగం బాగున్నాదిరా కోటి దండతో ఖు

"దండతో ఖ కాదు దండగోళ్ళు"

"అవునా దండగోళ్ళు:

సాహిత్య లేఖ

వస్తువు - రూపం

విశాలాంధ్ర 6-2-72 వ తేదీ ఆదివారం అనుబంధంలో ప్రచురింపబడ్డ తాపీ రామ్మగారి లేఖ చదివాను. ఇలాంటి లేఖల్ని ప్రచురించే సాంప్రదాయాన్ని ప్రారంభించినందుకు అభినందనలు తెలుపుకుంటూ, ఆ లేఖపైనా అభిప్రాయం వెంటనే తన్నివిపరై ఈ లేఖ రాస్తున్నాను.

"సజీవ పాతదేనా కొత్త భావాలు చొప్పించవచ్చు"నంటూ తాపీ రామ్మగారు ప్రారంభంలో నుర్బావమని అభావదానందగారి నుండి ఎంకరవారి బ్రుంకతనను పోరాహరణలతో తమ భావాన్ని పాఠకులలో చొప్పించడానికి ఆ లేఖలో ప్రయత్నం చేశారు.

విషయానికి స్వరూపానికీ మధ్య వున్న సంబంధాన్నిగురించి తెలుసుకోకుండా ఈ తర్కాలు ఒక కొలిక్కి తేవడం సాధ్యం కాదనుకుంటాను వస్తువు (Content) స్వరూపము (form) అల్లప్పుడూ ఏ ఎన్నవుళ్ళైనా, ఎరిణాంతంగైనా పన్నిహితమైన పరస్పర సంబంధాలు కలిగివుంటాయి నీటిలో చెపిపాత ఎంత అన్న దగ్గర బొగ్గ తుండకపోతే తాపీ రామ్మగారిలా గాండరగోళంలో పడక తప్పదనుకుంటాను. విషయం ప్రధానమైనదని అభ్యుదయ వాదులంతా అంగీకరిస్తారు. విజంగానూ అంతే; పైగా రూపం అంతర్విషయంపై ఆధారపడి వుంటుంది కూడ అంతమాత్రంచేత దూ